31. Medzinárodný festival horských filmov
SPRAVODAJ
Streda 11. 10. 2023 číslo 1

Tento rok ponúkne festival viac filmov i viac hostí.

Medzinárodný festival horských filmov Poprad – festival, ktorý každoročne láka do Popradu ľudí z regiónu, Slovenska, ale aj zo sveta. Milovníkov hôr, turistov, lezcov, lyžiarov, jaskyniarov, paraglajdistov... jednoducho tých, ktorým hory prirástli k srdcu. Tento rok to bude už po 31-krát. Aký bude tento ročník? Prinášame rozhovor s riaditeľkou festivalu Máriou Hámor.

Aké boli tento rok festivalové prípravy? S postupujúcim počtom ročníkov je príprava festivalu pre organizátorov o čosi jednoduchšia?
Nie, to sa nedá povedať. Ale my to nevzdávame (smiech). Tohto roku je to dokonca o čosi náročnejšie, lebo máme viac filmov a tie majú dlhšiu minutáž. Ale boli tak kvalitné, že sme ich nemohli ignorovať. O to viacej mali práce prekladatelia a korektori a určite bol aj náročnejší prepis a technická úprava filmov. Tento rok budeme mať aj viac hostí. Takže z tohto pohľadu prípravy boli náročnejšie ako po minulé roky.

Aká bude pre divákov tohtoročná festivalová filmová ponuka?
Diváci uvidia veľmi veľa filmov horolezeckých, skalolezeckých, ľadolezeckých. Vždy mali filmy s touto tematikou najväčšie zastúpenie. Ale tento rok je medzi nimi aj veľa takých, kde je nejaká kombinácia, ako napríklad lezenie a paraglajding. Ďalej to budú: portréty známych horolezcov, úsmevné snímky, filmy na zamyslenie, napr. Teória stvorenia, dokonca jeden animovaný film. Takže tá ponuka je naozaj široká a pestrá.

Na festivale bude 9 slovenských filmov. Sú medzi nimi aj noví režiséri, ktorí sa na festivale v Poprade predstavia po prvýkrát. Ktorí to budú?
Vlado Šifra je nový slovenský režisér, ktorý sa u nás predstaví svojím prvým dielom Dotyky Slovenského raja. Vlado je známy fotograf a na festivale sme už dvakrát mali jeho fotografickú výstavu. Ale teraz už prešiel od fotografie k filmu. Veľmi dobre sa mu táto jeho prvotina podarila, takže si myslím, že s filmami bude pokračovať. K ďalším novým autorom bude patriť Marek Vician s dokumentom, ktorý spomína na tragický záver expedície Dhaulágirí, keď po prudkom snežení zahynuli v stane dvaja slovenskí horolezci. Miroslav Ciglian tu bude mať snímku Gustov americký sen o Gustovi Stibránym, ktorý prešiel celú Južnú Ameriku od Aljašky až dole po Ushuaiu. A potom Jakub Varinský, ktorý natočil príbeh o 72-ročnom ultrabežcovi Štefan.

Od online premietaní ste tento rok upustili. Takže sa opäť vraciame do kín a na veľké obrazovky.
Áno, 3 roky sme mali aj tieto online premietania kvôli celospoločenskej situácii a vtedajším rôznym druhom obmedzení. Ale áno, tento rok to už bude naživo, tak ako sme boli zvyknutí.

Do poroty prídu aj dve známe mená, ktoré sú zviazané s prvým ročníkom. Kto teda bude tento rok hodnotiť festivalové filmy?
K tým známym menám bude patriť Aldo Audisio z Talianska, ktorý bol členom poroty aj na prvom ročníku. Je to bývalý riaditeľ Národného horského múzea v Turíne. Vlani bol na festivale tiež, keď si k nám na chvíľu odbehol zo Zakopaného, kde bol a vtedy sme sa dohodli, že tento rok príde opäť do poroty. Ďalším známym menom je Austrálčan Michael Dillon, ktorý získal prvú Grand Prix, ktorú sme v Poprade udelili, a to za film Everest: Sea to Summit. Túto dvojicu bude dopĺňať rumunský režisér Daniel Burlac, ktorý 20 rokov pracoval na množstve filmových produkcií a je jedným z najúspešnejších rumunských producentov. Minulý rok napríklad koprodukoval film Príbeh mojej smrti Alberta Serru, ktorý získal ocenenie Zlatý leopard. (pokračovanie na strane 3)

Martin Maličký: „Ľudia v horách ma bavia“.

Martina Maličkého z Popradu osud zavial na rôzne životné cesty. Všetky však majú niečo spoločné – hory a Tatry. Jeho životný príbeh sa stal inšpiráciou pre mladého českého dokumentaristu Martina Dvořáčka a v stredu na prvom súťažnom bloku môžete uvidieť jeho snímku Štít Maličký.

Martin, ako vznikla Tvoja spolupráca s autorom tohto filmu?

Kamarát pilot Jaro Ilčin potreboval urobiť reklamné video na vyhliadkové lety ponad Tatry a zháňal nejakého filmára. S Martinom na seba natrafili kdesi v čitárni v Brne a dohodli sa. A keď sa neskôr Martin pýtal na nejaký tip na jeho záverečnú diplomovú prácu, Jožo Pazúr zo Scandinavie mu spomenul zasa mňa. Celé sa to nakrúcalo tri roky. Martin chodil za mnou do Tatier a vždy niečo natočil. Chodil na Térynku a neskôr na chatu do Ždiaru, kde som vtedy robil, ale do filmu sa nakoniec dostali len zábery z môjho záverečného výstupu z okolia Zbojníckej chaty. Odkedy som sa dozvedel, že film postúpil na festival, aj sa na to teším, aj mám trochu obavy, lebo celé je to aj trochu o viere. A ľudia, keď počujú slová viera alebo Boh... no uvidíme, ako to dopadne.

Tvoje meno ľuďom, ktorí sa hýbu v Tatrách, nebude úplne neznáme. Si lezec, nosič, fotograf, autor 2 kníh, zdravotnícky i letecký záchranár. Čo bolo to prvotné, na začiatku, od čoho sa potom odvíjali všetky tvoje životné cesty, od tej lezeckej až po záchranársku?

Pamätáš si, v 80. rokoch išiel v telke seriál Veľké himalájske dobrodružstvo, v pozadí bola hudba od Jeana Michela Jarre? Chodil som vtedy na gympel do Popradu, boli sme tu partia kamarátov a z okna sme stále pozerali na Tatry. Začali sme do Tatier chodiť na lyžiach. V tých časoch sme v dolinách nestretávali nikoho, boli sme tam sami. Prvé skialpové klipsne som mal od Jindru Martiša. Doteraz si pamätám, ako sme raz prišli na Térynku, bol krásny deň a z chaty vyšiel Belo Kapolka a my sme si už mysleli, ako nás „sprdne“. A on nám naopak začal ukazovať, kde sú aké podmienky, kde je to lavinózne a mňa vtedy práve ten rozhovor s ním veľmi nakopol. Nie raz, keď som aj teraz v horách, mi v hlave ide Jarre. A potom začala turistika. Keď som pochodil všetky prístupné chodníky, tak som začal chodiť na štíty chodeckým terénom, postupne som začal liezť hrebene, steny... Potom, keď som mal už rodinu, som prestal liezť a začal som nosiť. To mi prišlo bezpečnejšie, aj keď to nie je úplne pravda... Ďuro Petranský... Nosenie ma napĺňalo. Aj si užiješ hory, dáš zo seba maximum a je za tebou vidieť odnosené tony... Nosenie malo veľa pozitívnych vplyvov, až na jeden negatívny, a to že som zodrel kĺby. Medzitým som robil na záchranke, aj na leteckej, takže som Tatry videl aj z výšky, a to je úplne iný pohľad. Z dňa na deň som kvôli kĺbom musel skončiť s nosením a život sa mi zrazu obrátil hore nohami. Bol som vtedy na dne a potreboval som akoby opäť nájsť zmysel života, no a poňal som to v štýle Viktora Frankla a jeho logoterapie. Tá hovorí, že život má zmysel za každých okolností – aj v časoch najväčšej mizérie. On sám prežil koncentračný tábor... Šiel som si prejsť všetky plesá. A povedal som si, že keď tam už idem, tak si ich aj pofotím. No a keď som už mal riadnu zbierku fotiek, tak som si povedal, že by nebolo od veci vydať o nich knihu. K fotkám som vložil žalmy, lebo viera je pre mňa dôležitá súčasť života. V roku 2013 som vydal knihu fotografií Očami nosiča. Teraz sú fotky nosičov všade, ale 10-15 rokov dozadu to tak nebolo. Po filme Paľa Barabáša Sloboda pod nákladom, chcel byť zrazu nosičom každý. Nastal taký boom. Nosičské remeslo poznám aj z tej druhej strany, aj chlapci ma poznajú, takže nebol problém ísť na vynášku každý deň s iným nosičom a s fotoaparátom. Fotografovanie ma opäť viac priblížilo s mojimi kamarátmi a uvedomil som si, že viac ako krajinky ma baví fotiť ľudí v horách. Odvtedy mám desaťtisíce fotiek nosičov a to má baví najviac - fotiť nosičov a lezcov. Ľudia v horách ma bavia.

Ak by si mal ku každej zo svojich stránok, od nosičskej až po záchranársku, uviesť slovo, vetu, ktoré by nejakým spôsobom vystihli, v čom prispeli k tvojmu rozvoju, čo by si uviedol?

Nosenie – všetko sa dá zvládnuť krok za krokom. Aj pri ťažkej vynáške treba ísť od štandu po štand. A to už dáš. Na štande si oddýchneš a ideš ďalej. Cieľavedomosť a výdrž v živote. Aj veľké problémy v živote sa tak dajú zvládnuť.

Sólové lezenie – nevzdávať sa. Je to u mňa spojené aj s vierou. Vždy sa mi osvedčilo veriť do poslednej chvíle, že sa to vždy nejako vyrieši, že nájdem, kadiaľ pôjde tá cesta. Lezenie bez lana je ako Ježišove chodenie po vode. Totálna skúška viery.

Záchranárstvo – empatia. Ja som introvert, aj nosenie, aj to sólolezenie je také introvertné. Záchranka mi asi pomohla rozvinúť väčšiu empatiu.

Fotenie – to ma naučilo mať stále otvorené oči. Aj v doline, kde som bol miliónkrát, nájdem stále nový pohľad. Žiť tu a teraz. To biblické: Bdejte! (pokračovanie na strane 4)

Martin Dvořáček a jeho Štít Maličký.

Martin Dvořáček, mladý český režisér, sa na popradskom festivale predstavuje so snímkou Štít Maličký. V dvadsaťminútovom dokumente sa autor na príbehu Popradčana Martina Maličkého okrem iného zamýšľa aj nad tým, čo nás priťahuje do hôr a čo pre nás hory znamenajú.

Martin Dvořáček počas nakrúcania v Tatrách. Snímka: Martin Maličký

(dokončenie zo strany 1)

Prečo ste si vybrali spracovať portrét práve Martina Maličkého, čím Vás jeho životný príbeh oslovil?

S Maťom som sa prvýkrát stretol na jeseň 2019 pri natáčaní reklamy pre istého distribútora outdoorového oblečenia, ktorého bol tvárou. Hneď v zime som bol oslovený, či by som vo Vysokých Tatrách nechcel točiť dokument. Myšlienka, minutáž a podoba výsledného filmu boli na mne. Vedúci obchodu Jožo Pazúr bol takým „styčným dôstojníkom“, vo filmárskej brandži to nazývame produkčný. Pomáhal mi riešiť všetky logistické problémy a vzhľadom k tomu, že som vtedy pobýval v Zlíne a väčšinu zákazov a obmedzení v Tatrách som nepoznal, šlo z jeho strany o veľkú pomoc. Pod vedením Jana Gogoly ml. som začal pracovať na námete, ktorý sa v priebehu nakrúcania dosť zmenil. Z pôvodného dramaturgického hľadiska z filmu, ktorý som pracovne nazýval Mentálne Tatry, nakoniec veľa nezostalo. Iba jedna silná postava – Maťo a príbeh, ktorý je akousi analógiou pohoria v našich životoch, v tomto prípade teda Maťovom. Vo filme bolo predtým viac postáv, ale Maťo bol najotvorenejší a tiež jedinečný svojou schopnosťou pomenovávať prežívanie v horách. To je možné vidieť aj v jeho tvorbe.

Aké bolo nakrúcanie v tatranskom prostredí a aký je Váš vzťah k horám celkovo a konkrétne aj k Tatrám?

Pochádzam z dedinky v Beskydách, takže som vyrastal na hraniciach. No a keď sme s partiou všetky blízke kopce prešli, začali sme chodiť na Slovensko. Najskôr to boli Malá a Veľká Fatra, potom Nízke Tatry a nakoniec aj Vysoké. Samozrejme, najskôr v lete a potom aj v zime. Aspoň raz ročne sa dostanem na prechod nejakého pohoria, naposledy to bol rumunský Fagaraš. Natáčanie bolo náročné skôr z pohľadu veľkej vzdialenosti a tiež kvôli počasiu.

Budete sa venovať spracovaniu tém z horského prostredia aj v budúcnosti? Čo nové pripravujete?

Nenazval by som to primárne horské prostredie. To pre mňa nie je určujúce. Zaujímajú ma osudy a príbehy ľudí. Samozrejme, pokiaľ je to v horách, je to veľké plus. Robím, čo ma baví a v prostredí, kde chcem tráviť aj voľný čas. Naposledy som bol veľmi vďačný za niekoľko natáčacích dní v ukrajinských Karpatoch. Na prelome roku pôjde do distribúcie seriál o skialpinizme, kde som mal možnosť robiť druhú kameru a aktuálne je v strižni celovečerný dokument Ukrajinskí kentauri, ktorý točím spoločne s režisérkou Oksanou Moiseniuk. (mna)

Tento rok bude mať festival viac filmov i viac hostí.

(dokončenie zo strany 1)

Na divákov čakajú aj tri prezentácie a besedy so zvučnými menami. Priblíž nám trochu viac tohtoročných hostí festivalu.

Prvou, vo štvrtok, bude britsko-americká horolezkyňa Vanessa O´Brien, ktorá je držiteľkou 6 Guinnessových svetových rekordov. O 18.00 h bude pripravená multimediálna prezentácia a beseda a potom o 20.00 h. autogramiáda jej knihy Do výšin. V piatok o 18.00 h to bude lezec a lyžiar Andrzej Bargiel zo Zakopaného, ktorý je prvým človekom na svete, ktorému sa podarilo zísť na lyžiach zo štyroch osemtisícoviek – Broad Peaku, K2, Gašerbrumu I a Gašerbrumu II. Andrzej bude mať prezentáciu nazvanú Sunt Leones, čo je názov jeho projektu, ktorého cieľom sú výstupy a zjazdy z najvyšších vrcholov Zeme. V sobotu to budú 2 prezentácie – prvá o Annapurne manželov Nives Meroivej a Romana Beneta a druhá Petrova Himalájske dobrodružstvo 2023. Po prezentáciách bude nasledovať beseda, na ktorej túto trojicu doplní ešte Bojan Jan. Im štyrom sa v máji tohto roku podaril pekný prvovýstup v západnej stene Kabru South (7 318 m), ktorá leží na hraniciach Nepálu a indického Sikkimu.

Čo by si ešte dodala k festivalu?

Rada by som ešte dodala, že okrem knihy Do výšin Vanessy O´Brienn si návštevníci festivalu budú môcť tiež kúpiť knihu príbehov známeho tatranského chatára a nosiča Viktora Beránka. Čo sa týka cien vstupného, tento rok je to šesť eur za jeden blok, čo je o euro viac ako vlani, reprízy stoja štyri eurá. No a festival má aj novú nadčasovú webovú stránku, ktorú pripravila rodinná firma Codes. Jej riaditeľ Milan Jursa bol v minulosti členom poroty a pripravil pre festival aj niekoľko plagátov.

(mna)

PROGRAM
(streda 11. 10. 2023)
Veľká zasadačka MsÚ Poprad

18.00 Slávnostné otvorenie festivalu

Projekcia súťažných filmov Blok 1

Inussuk – cesta domov
Západné pobrežie Grónska, dvaja bigwalloví lezci pri pokuse o otvorenie prvej zimnej lezeckej cesty a skalný mužík Inuitov, ktorý im ukazuje správny smer.
Rozprávka o tak trochu inej princeznej
Rozprávkový portrét profesionálnej snoubordistky Klaudie Medlovej.
Štít Maličký
Dokumentárny portrét Martina Maličkého.
Air Karakoram
Paraglajdingový padák v Himalájach a pokus o prekonanie svetového výškového rekordu.
Svaneti – skrytý raj
Tradičná kultúra kaukazského regiónu Svaneti očami freeridových lyžiarov.

21.00 Projekcia súťažných filmov Blok 2

Reel Rock 17: Vytrvalé lezenie
Má lezenie silu meniť životy? To sa Andrew Bisharat pokúša zistiť pri návšteve Západného brehu Jordánu.
La Verte, história extrémnych zjazdov
Polstoročie extrémnych lyžiarskych zjazdov v La Verte očami Viviana Brucheza.
Divoška
Odvážna Karina a jej pokus vystúpiť na K2 napriek radám lekárov i príbuzných.
Otec
Portrét druhého najúspešnejšieho českého lezca – Martina Stráníka.

Martin Maličký: „Ľudia v horách ma bavia“.

(dokončenie zo strany 2)
Na isté obdobie života si si dal od lezenia pauzu. Čo bolo dôvodom a čo bolo zasa impulzom, že si sa k lezeniu vrátil?
Narodil sa mi syn a vtedy som si povedal, že bude rozumnejšie prispôsobiť sa rodinnému životu. Už som si myslel, že sa k lezeniu ani nevrátim, ale keď som začal robiť na Térynke, bol som stále hore a boli chvíľky, keď nebolo čo robiť, tak som si niekam vybehol. Keď prišiel na chatu Rišo Nemec zo Žiliny, on je v „repre“, neskutočný borec, tak ma zavolal, aby sme si niekam vyšli. Liezli sme paralelne sóla. Pri ňom som opäť začal liezť štvorky, pätky. Nanovo ma nakopol. S ním boli všetky ťažké miesta neskutočne ľahké. Dal mi aj know-how na finty s čakanmi. Ráno sme vstali o štvrtej, vyliezli sólu stenu, východ slnka na vrchole a po siedmej sme už vydávali raňajky. To boli krásne veci.

Ktoré sú Tvoje obľúbené miesta, či už v Tatrách lezecké alebo turistické v Podtatranskej kotline a v regióne?
V lete južné steny. Ostrý štít je malý rozlohou, ale je tam celé spektrum ciest a pevná skala, Ostrý je pre mňa topka. Strelecká veža je parádna, je na ňu rýchly nástup. A v zime mám rád odľahlé miesta, sever, východ tatranských dolín. V lete sa cez víkend s rodinkou snažíme z Tatier utekať kvôli množstvu turistov. Páčia sa nám Pieniny, poľské rozhranie, od Mníška až po Lesnicu. S deťmi to je také na pohodu, tam chodíme radi. A zídeme vždy aj na nejakú poľskú chatu, tam je to opäť iné ako v Tatrách. Keď prší, chodíme zasa do Raja. Tam zmokneš tak či tak. Outdoor za každého počasia.

Martin, kde sa vidíš o 10 rokov?
Dúfam, že v Tatrách. Nič iné neberiem (smiech). Nech mám zdravú a šťastnú rodinku a Tatry a nepotrebujem nič iné. (mna)

Vo štvrtok poputujeme do výšin.

Prvou hostkou, ktorá sa na festivale predstaví, bude vo štvrtok britsko-americká horolezkyňa, výskumníčka, aquanautka, astronautka a spisovateľka so slovenskými koreňmi Vanessa O ´Brien. Vanessa drží viaceré svetové prvenstvá: je prvou ženou, ktorá stála na vrchole Mount Everestu a zostúpila tiež na dno Mariánskej priekopy (10 925 m pod hladinou mora), prvou Američankou, ktorá vystúpila na K2, prvou ženou, ktorá dosiahla najbližší i najvzdialenejší bod od stredu Zeme. O 18.00 h začne jej prezentácia, potom príde na rad beseda a na záver autogramiáda jej knihy Do výšin. (mma)